

بسمه تعالی

کتاب سنجش کرامت انسان

طرحی نو در مدیریت منابع انسانی

مؤلف: محمود صانعی پور

تاریخ چاپ: 1378

ناشر: انتشارات اسرار دانش

شماره کتابخانه ملی ایران: 78-13031 م

شابک: ISBN 964-6719-61-9

خلاصه کتاب سنجش کرامت انسان

کرامت و ارزش والای انسانی، یکی از مولفه های مهم در تشکیل نظام جمهوری اسلامی بوده و مبتنی بر ایمان باطنی به خداوند کریم و تبلور اعتقاد راستین باطنی انسان به رفتار کریمانه، جوانمردی، تواضع، شرف و علو نفس، بلند نظری و تکریم ارباب رجوع می باشد و بر حسب سخی النفسی انسان و بدور از هرگونه طمع و زیاده خواهی، در انجام تکالیف قانونی و انسانی اهتمام ورزیده و بر اساس پدیدار شناختی آیات و نشانه های نصوص کتاب آسمانی و عینیت خصایص فطری و نماد های تکوینی انسان توسعه یافته ظهور می یابد، این جریان حقیقی که دایره مدار سلامت جامعه و ضامن سعادت دنیا و آخرت آدمیان است، بخشی از وجوه متمایز نظام اسلامی از سایر نظامات غیر اسلامی است.

بدیهی است که برنامه ریزی و تشکیل نیروی انسانی بر محور کرامت در سازمانها ی دولتی و موسسات خصوصی در بخش های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی، برای نیل به فرهنگ خلاقیت، کار آفرینی، سعی و کوشش و به خصوص در راستای الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت، تا سرحد استاندارد سازی آن، امری ضروری بوده و یکی از رویکردهای متعالی و نوین در بروز و صدور این پدیده از توسعه انسانی است.

تمایز این کتاب (به عنوان سلسله گفتار سنجش و اژگان و حیانی قرآن) از دیگر نوشته ها، که بعد از انتشار این سنجش کرامت انسان (Measuring of Human Generosity-MHG) در 16 سال پیش انجام گرفت، در نظریه گویی ها و برداشت های مشترک بین ادیان الهی و از همه مهمتر، رویکرد سنجش این خصیصه چند وجهی انسانی در تئوریزه کردن رفتار سازمانی نیروی انسانی، و لزوم کارکرد گرائی در بهره وری کار و سرمایه، خلاقیت، کار آفرینی، ابتکار عمل، مسئولیت پذیری و تجلی اعمال صادقانه انسان، که مکلف به ایفای نقش در تبلور کرامت در عرصه های حیات می باشد (که این رویکرد اساسی در کتاب دیگر مؤلف بنام "روح میثاق و قرارداد های اجتماعی" آمده است). لذا فصل چهارم و پایانی کتاب مذکور که از مفردات ارزشی و اژگان مقدس قرآن کریم و احادیث معصومین (ع) نشئت گرفته است، به داده های علمی متعارف و اوزان پذیر، شاخص های آزمون پذیر، و دارای قابلیت سنجش فردی، گروهی و سازمانی تبدیل می گردد و در این راستا، سازمان مشمول سنجش را از این بابت، ملزم به تشکیل هیئت سنجش، هیئت نظارت، هیئت برنامه ریزی کرامت انسانی، اعطای نشان کرامت (فردی و سازمانی)، الصاق و نصب نمادهای کرامت و تدوین مستندات راهبردی، سیاست گذاری، عملیاتی و استاندارد سازی این فرایند و محصولات تولیدی و برون داد های مفید آن، خواهد نمود.

در سال های اخیر که مولف بر اساس اعتقاد راستین خود باینکه مفردات قرآن کریم ، در قالب واژگان علوم انسانی ، آینده جهان را رقم خواهد زد ، دست به تدوین رساله هائی از جنس آزمون پذیری معنا شناختی پدیده های مداخلی و مفردات قرآن مجید (نصوص) و اخبار معصومین (ع) ، آریده و توصیه مکرر برای عملیاتی کردن آیات و حیانی و توصیه های اخلاقی ، نشانه های باطنی و لزوم پدیدار شناختی این سرمایه عظیم و منابع فیاض آن از طریق تنوری تا عمل داشته ، و قبل آنکه غرب ، با اندیشه های هدف دار خود (که به جستجوی مطالب نوین ، در ایده سازی و طراحی دیسیپلین های علوم انسانی پرداخته است) به این مهم بپردازد ، این هدف برین و مقدس را بر حسب الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت ، لباس عمل پوشانده و با تاسیس اندیشکده متصرح و متفرع باین مضامین و تانیل به استاندارد سازی محصولات معنوی و مادی آن ، ساختار های لازم را از لحاظ قانونی ، سیاسی ، علمی ، اجتماعی ، فرهنگی و عملکردی ایجاد گردد .

خلاصه اصول و مبانی کرامت انسان

1- کرامت از منظر قرآن کریم

خداوند کریم در سوره اسراء - آیه ۷۰ میفرماید :

وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا :

و همانا فرزندان آدم را کرامت داده و گرامی بخشیدیم و در خشکی و دریا [بر مرکب ها و کشتی ها] سوارشان کردیم و از چیزهای دلپذیر روزیشان دادیم و آنان را بر بسیاری از آفریده های خود برتری کامل بخشیدیم.

2- بیان آیات در معنا و مفهوم کرامت:

در کتاب مفردات مرحوم راغب اصفهانی راجع به واژه «کَرَمَ» آمده است: «هر گاه خدای تعالی با این واژه وصف شود، اسمی است برای احسان و نعمت بخشیدن ظاهر و روشن او مثل آیه نمل / 40. "...ان ربي غني كريم" و هر گاه انسان با این واژه وصف شود، معنایی است برای امور اخلاقی و افعال پسندیده ای که از انسان بزرگوار و تخلق به اخلاق الهی ظاهر می شود» المفردات في غريب القرآن، صفحه 428 "و واژه کریم مبتنی بر این اخلاق و رفتار انسانی اطلاق میشود همچنین آمده است: «اکرام و تکریم این است که بزرگداشتی یا سودی به انسان برسد که در آن نقصان و خواری نباشد یا چیزی که به او می رسد، او را کریم و شریف گرداند." مدرک بالا صفحه 429 " بنا بر این، در مجموع می توان گفت: کرامت به معنای انتزاع از پستی و فرومایگی است و کریم یعنی داشتن روح بزرگوار و منزله از هر پستی. بدین معنا، کرامت در برابر دنائت قرار می گیرد و کریم در مقابل دنی " کرامت در قرآن، عبد الله جوادی آملی، ص 21 - 22 ."

از دیدگاه قرآن کریم ، کرامت مخصوص انسان بوده و سر برتری انسان از حیوان و امتیاز وی بر فرشتگان و سایر موجودات عالم است ، در این رابطه مرحوم علامه طباطبائی (ره) ، تفصیل این واژه گرانبار را ، مجموعه ای از موهبت های الهی میداند که خداوند کریم به انسان داده است " المیزان في تفسير القرآن، علامه سید محمد حسین طباطبائی، ج 13، ص 217. " (که این مجموعه واژگان ، داده های لازم را برای داده پردازی و آزمون پذیری آماده میسازد) ، کرامت امری ذاتی و در عین حال اکتسابی بوده و از نسبییت تبعیت کرده و منجر به تجلی درون به عرصه عیون خواهد شد ، مقام انسانیت از لحاظ فضائل کرامتی وی ، شناخته شده و برعکس آن ، ردایل انسان از عدم این فضائل کشف میگرد (به لشکر الهی و شیطانی در باب عقل و جهل کتاب اصول کافی مراجعه شود) ، تصریف این بن مایه های واژگانی (به عنوان ترمینولوژی موضوعی کرامت) ، هرمنوتیکی از منابع انسانی برجسته و شایسته آشکار میکند که منشاء کارشایسته و شایسته سالاری انسان در خلاقیت و نوآوری ، و ارستگی از

رذایل و صفات حیوانی و یرتابانده سازمانی برخوردار از کارکنان و کارگزاران متعالی بوده و از سوئی دیگر موجب نزول برکات آسمانی و انکشاف منابع زمینی و تولید سرمایه های فکری و نامحسوس و محسوس خواهد شد و در کلیت نظام مدیریتی کشورها ، مبانی راهبردی و سیاستی و عمل کردی حکومت متعالی شده ، عقول جمعی را به کنکاش و چالش کشانده و در فضای معنوی ناب ، سیر و سلوک و تقوی الهی را به ارمغان آورده و در یک کلام ، بمقام خلیفه الهی معنا و مفهوم میبخشد" سوره مومنون آیه 14 " و چنین انسانی از لحاظ امانت داری و توفیق در امتحانات الهی سردمدار بوده و حامل نور ایمان و باز تاب این نورانیت در فضای کسب و کار شده و با هدایت قلب سلیم ، به دل ها راه یافته و چنین ارتباط سازمانی و ارتباطات اجتماعی در بهترین و جوه استاندارد نمایان شده ، عمل صالح و شاکله تقوا ، معرفت و نظایر این فضیلت ها تجسم یافته و دلالتی و تفسیری از دلایل آیات ، به مدالیل عینی و پدیده های اجتماعی عیان گشته و بیک کلام ، مقصود و مطلوب حقیقی بشر تامین و متجلی خواهد شد و فقدان چنین فضایی (که اینک در عرصه های مختلف شاهد آن هستیم و رنج میکشیم) ، یعنی شرک به خدای کریم ، نفاق و دو روئی ، ارتکاب گناهان کبیره ، جهالت و نادانی ، و نظایر این زشتی ها میباشد، از دایره حیات اجتماعی زوده خواهد شد" سوره ص آیات 71 و 72 ."

3- معنا و مفهوم کرامت انسان در نهج البلاغه

رویکرد نهج البلاغه به کرامت انسان ، ما را به تأمل و بررسی جنبه های عملکردی بیشتری سوق می دهد. با اشاراتی که نهج البلاغه به انسان (به مثابه انسان کامل) دارد کاملاً متوجه می شویم که نهج البلاغه (حضرت علی (ع))، انسان را موجودی اجتماعی و برخوردار از قابلیت های فراوانی برای صعود به بالاترین مقامات بشری می داند. و این بیانات مبتنی بر کرامت طبیعی یا تکوینی انسان بوده و انسان را از این جهت که از نعمت های ویژه و اختصاصی بهره مند می باشد، دارای کرامت می خواند و این گونه کرامت را صرفاً نسبت به وجود حقیقی و مترتب می دانند. اما در مقابل، انسان به لحاظ اختیار و انجام اعمال اختیاری و در واقع، به لحاظ روحی و معنوی نیز دارای کرامت می باشد که از آن با عنوان کرامت اکتسابی یا ارزشی یاد می شود و در حقیقت، این کرامت همان چیزی است که آدمی را به مقام انسانیت رسانده و منصب خلافت الهی را که از ازل برای وی منظور شده است را تصاحب میکند.

توجه به این موضوع که انسان به طور طبیعی به دنبال امتیازاتی است که او را از دیگران متمایز گرداند و با عنایت به این که انسانها پیوند و تعلق خاطری به زندگی دنیوی دارند، به طور طبیعی، شرف و کرامت را در امتیازات مادی می دانند ، چنین امتیازاتی موهومی که اگر انسان را به هلاکت و شقاوت نیندازد، هیچ گونه شرف و کرامتی را برای وی به ارمغان نمی آورد ، در حالی که شرف حقیقی آن است که انسان به سعادت حقیقی؛ یعنی حیات طیبه و ابدی دست بیابد و این شرف و کرامت فقط با تقوا به دست می آید که تنها وسیله برای دستیابی به سعادت اخروی است که سعادت دنیوی را هم در پی دارد (نهج البلاغه خطبه اول صفحه 143) چنانکه حضرت امیرالمومنین (ع) در این رابطه می فرماید: " خداوند متعال شما را به تقوا سفارش نمود و آن را نهایت خشنودی خود و خواستش از بندگان قرار داد. پس بترسید از خدایی که در پیشگاه او حاضرید، اختیار شما در دست اوست و همه حالات و حرکات شما را زیر نظر دارد" (مدرک بالاصفحه 190)، بیانات مولا (ع) در مورد کرامت و بزرگداشت انسان ، بسیار مفصل ، عمیق و گسترده است و از نظر این محقق ، سراسر نهج البلاغه ، مشحون و آکنده از مراتب و مدارج کرامت انسانی بوده و به مثابه یک هرمنوتیک مفصل و کامل پیرامون این موضوع مهم بحث نموده است.

4- معنا و مفهوم کرامت انسان در اصول کافی

بیشترین مطالب مطروحه در کتاب سنجش کرامت انسان ، برداشت های علمی و عملی از فصول "عقل و جهل و" ایمان و کفر" مجموعه گرانقدر اصول کافی (تالیف شیخ کلینی متوفی سال 329 هجری قمری) بوده و با توجه باینکه مرحوم کلینی بالغ بر 16 هزار روایت معتبر از امامان معصوم (ع) در این مجموعه گرد آورده و تشریح نموده ، در مورد کرامت انسان ، ترمینولوژی کاملی ارائه نموده است و به خصوص در فصول یادشده بالا و منقول از حضرت امام محمد باقر و حضرت امام صادق (علیهما السلام) به واژگانی تحت عنوان لشکر الله و لشکر شیطان (که در کتاب سنجش کرامت انسان آمده است) استناد کرده و با گروه بندی و شرح لازم ، رویکرد های نوینی در مدیریت منابع انسانی به شرح ذیل ارائه میدهد:

➤ رویکرد ارزش مداری انسان

➤ رویکرد افزایش کارائی و خلاقیت انسان

➤ رویکرد توجه به انگیزش های درونی انسان

➤ رویکرد افزایش کارائی انسان از طریق روابط انسانی

➤ سلسله مراتب کرامت انسان در دو مسیر استعلاء و استندراج (نسبیت کرامت انسان)

➤ رویکرد خود تحولی انسان با کرامت

➤ عقل گرایی یکی از محورهای انسان با کرامت

➤ سعی گرایی علمی و مخلصانه از شاخص های کرامت انسانی

➤ مسئولیت پذیری از نشانه های انسان با کرامت

➤ انسان با کرامت امانت دار است

➤ ایمان محور نیت و عمل انسان با کرامت است

آنگاه در مورد هر یک از محورهای فوق (در 14 قرن پیش) به تجزیه و تحلیل پرداخته و شقوق ، قرائن و شعبات آنها را تعیین و تقیید فرموده که برخی از این واژگان به تناسب (در جدول شماره 1 – تحت عنوان کلید واژه های مهم و 54 عناصر اصلی در کرامت انسان – در صفحه 56 کتاب سنجش کرامت انسان توسط این مولف تنظیم و گرد آمده است) و با نظیره گویی های دانشمندان علوم انسانی و به خصوص توسعه منابع انسانی، روانشناسی و رفتار سازمانی قابل تطبیق است (که گویی برداشتی از این چنین منابع اسلامی بدون نقل قول است) .

سنجش و ارزیابی کرامت انسان و کرامت انسانی سازمان

با وجود این کلمات کلیدی و متفرعات کمی پذیر آنها، اعمال و یا عدم عمل به این تکالیف و مسئولیت های الهی و انسانی در جامعه ، سازمانها و تعبیه در سیستم ها و روابط اجتماعی ، تعیین راهبرد ها ، سیاست ها ، رشته های تحصیلی در سطح متوسطه و عالی، با اقتدار لازم و الزام قانونی دولت برای تقدیم لوایح ضرور به خانه ملت ، و قانون مند کردن این اصول و فروع که در اصول قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به شرح زیر آمده است :

اصل دوم: جمهوری اسلامی، نظامی است بر پایه ایمان به:

1- خدای یکتا (لاله الا الله) و اختصاص حاکمیت و تشریح به او و لزوم تسلیم در برابر امر او.

2- وحی الهی و نقش بنیادی آن در بیان قوانین.

3- معاد و نقش سازنده آن در سیر تکاملی انسان به سوی خدا.

4- عدل خدا در خلقت و تشریح.

5- امامت و رهبری مستمر و نقش اساسی آن در تداوم انقلاب اسلام.

6- کرامت و ارزش والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا،

که از راه : الف - اجتهاد مستمر فقهای جامع الشرایط بر اساس کتاب و سنت معصومین سلام الله علیهم اجمعین،
ب - استفاده از علوم و فنون و تجارب پیشرفته بشری و تلاش در پیشبرد آنها، ج - نفی هر گونه ستمگری و ستم
کشی و سلطه گری و سلطه پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و همبستگی
ملی را تأمین می کند.

و نیز کرامت انسان از دیدگاه امام امت (ره) در کتاب حکومت اسلامی و وصیت الهی - سیاسی بنیان گذار جمهوری
اسلامی در مورد برقراری خصال نیکوی انسانی در حکومت اسلامی و برقرار کردن نظامات مربوطه در لایه های
مختلف حکومت (صفحات 50 الی 54 کتاب سنجش کرامت انسان) به عنوان یک الگوی (Paradigm) نوین در
حکومت اسلامی میباشد.

و نیز استناد به سخنرانی مهیج و نقش آفرین پروفیسور عبد السلام ، برنده جایزه نوبل در سال 1979 ، در مراسم
دریافت جایزه ، پیرامون آیات 3 و 4 سوره الملک قرآن کریم " الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ
مِنْ تَفَوتٍ فَاَرْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ 3 ثُمَّ اَرْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ اِلَيْكَ الْبَصَرُ خاسِئًا وَ هُوَ حَسِيرٌ 4 " که
در تکوین آفرینش خللی ، شکافی و نقصی نیست و نظام آفرینش حاکی از عدل ، کرامت انسان ، و.....میباشد

این کلمات کلیدی ، متفرعات ، مشتقات و انشقاق آنها در عرصه فرهنگی ، مدیریتی ، اقتصادی ، سیاسی و اجتماعی
با قرآنی از متشابهات و مترادفات و نظایر اینها در ادبیات مبتنی بر گرایشات بشر دوستانه ، همگی قابلیت تبدیل به
فرضیه و آزمون پذیری معناشناختی پدیده های آن در عرصه های عملکردی داشته و به تدریج با تسلط و اشراف به
هرمنوتیک و دانشنامه کرامت انسانی ، به تشکیل ساختار داده و آماره های ترکیبی پرداخته و به جمع آوری مقادیر
ورکورد و اختصاص این مقادیر به توصیف های آماری منبعث از واژگان کلیدی ، و مشخص کردن توزیع های قابل
آزمون در قالب سری های زمانی و درک صحیح و علمی و عملی از هم بستگیهای بین این خصایص انسانی با برون
داد های اقتصادی (تولید ناخالص داخلی ، رفع شکاف های و حشتناک اجتماعی ، افزایش بهره‌وری نیروی سرمایه
و.....) ، نمایش منحنی رفتاری در رشد و توسعه فرهنگی و همکاری های اجتماعی و بروز سایر قابلیت های این
جریان الهی - انسانی و اعمال علمی در اصلاح امور از طریق نیکوسازی برآزش های موجود بسوی توزیع های
نرمال و صد ها اقدام دیگر ، به هدایت علمی جامعه مبادرت شود و این وظیفه واقعی دولت ها است و بلاخره استاندارد
نمودن این فرایند از ابتدا تا انتها بصورت کمی و کیفی ، بنام " استاندارد کرامت انسانی) ، با تمام مراتبی که در این
خلاصه گذشت ، بدیهی است کلیه ملزوماتی که در استاندارد نمودن محصولات معنوی و مادی لازم الاجرا و لازم
الرعایه است باید در این فرایند بکار گرفته شود .

اقدامات تمهیدی لازم در سطح ملی و بین المللی

1- برگزاری همایش کرامت انسانی متشکل از فرهیختگان و اندیشمندان و محققین در این حیطه

2- تشکیل کارگروه های لازم در موضوع کرامت انسانی در مراکز علمی و انجمن های علمی مربوط

- 3- ایجاد کرسی های علمی کرامت انسانی در سطح ملی و بین المللی نظیر یونسکوی ایران و جهان
- 4- تاسیس اندیشکده ها و دانشکده های کرامت انسانی
- 5- تقدیم لایحه کرامت انسانی از سوی دولت به مجلس شورای اسلامی برای وضع قوانین موضوعی کرامت انسانی
- 6- تدوین اسناد راهبردی ، نقشه راه ، سیاست گذاری و آئین نامه های اجرائی کرامت انسانی
- 7- ایجاد مرکز جهانی کرامت انسانی در ایران – تهران
- 8- دعوت از دانشمندان جهان برای تضارب افکار ، ترویج و توسعه کرامت انسان در جهان
- 9- ارائه منشور کرامت انسان و اقناع سازمان ملل متحد در توسعه همه جانبه این منشور و عملیاتی ساختن آن
- 10- جمع آوری داده ها و آزمون های لازم علمی و استاندارد نمودن فرایندهای آن در سازمان ها
- 11- سایر اقدامات علمی و عملی که در مقالات و کتب کرامت انسانی بوده و بعد از این توسعه می یابد .

محمود صناعی پور

مورخه 6/7 1393

رزومه مؤلف پیوست است